

13.01.2011, 10.00– 13.30

Skupine, organizacije in omrežja

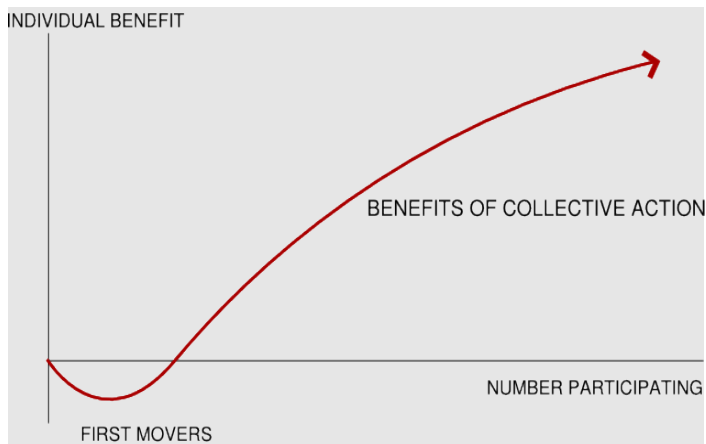
Literatura:

J.J. Macionis in K. Plummer, *Sociology: A Global Introduction*

-poglavje 6 *Groups, organisations and the rise of the network society* (str. 160-187)

Sodelovanje in problem kolektivne akcije

- Družba posamezniku pomaga zadovoljevati njegove potrebe. Zadovoljevanje potreb je **učinkovitejše in uspešnejše**, v kolikor med ljudmi prihaja do sodelovanja.
- **Primeri sodelovanja**: medosebna opora (pomoč v gospodinjstvu, pomoč pri iskanju zaposlitve), skupno reševanje problemov na delovnem mestu, sodelovanje državljanov v civilnodružbenih projektih, sodelovanje stanovalcev v soseski, sodelovanje med različnimi akterji v državi.
- Sodelovanje je pogojeno s spoznanjem, da zadovoljevanje kolektivnih ciljev pripomore tudi k uresničevanju lastnih ciljev. Kadar so kratkoročni individualni interesi v nasprotju z dolgoročnimi kolektivnimi interesi, do česar prihaja v primeru javnih oziroma skupnih dobrin, se lahko pojavi problem tim. **prostih-jezdecev („free-riders“)**.
- **Javne dobrine** so inkluzivne in ne-uničljive (problem „produkcije javnih dobrin“), **skupne dobrine** so inkluzivne in uničljive (problem „pretirane rabe skupnih dobrin“).

Rešitve problema kolektivne akcije

- **Privatizacija** (javne in skupne dobrine dobijo status zasebnih dobrin);
- **Organizacija** (organizacije imajo v rokah učinkovite **instrumentalne** spodbude za sodelovanje in kazni v primeru ne-sodelovanja, šibkejše so afektivne spodbude);
- **Skupine in omrežja** (močne **afektivne** spodbude kot so občutek pripadnosti skupini in njenim članom, šibkejše instrumentalne spodbude v smislu „korenčka in palice“).
- **Vrednotne spremembe** (uravnoveženje kolektivnih in individualnih interesov, post-materialistične in materialistične vrednote, kolektivizem in individualizem).

Sociološke antinomije (dualizem) v razumevanju družbene integracije

-skupnost in družbe

-mehanska in organska solidarnost

- osebne in neosebne družbene vezi

- racionalna in ne-racionalna orientacija

- primarne in sekundarne skupine

- partikularizem in univerzalizem

F. Toennies

E. Durkheim

G. Simmel

M. Weber

C. Cooley

T. Parsons

Skupnost in družba

Ferdinand Toennies (1855-1936) Nemčija
Delo: *Skupnost in družba*, 1887

Skupnost je značilna za otroška leta človeške zgodovine, družba za odrasla leta. Proces razvoja od skupnosti k družbi je lahko reverzibilen vendar le na podlagi temeljiten družbenih sprememb in ne zgolj na podlagi sentimentalnega romantiziranja preteklosti.

Skupnost

enotnost v delovanju
povezanost sredstev in ciljev
močne in dolgotrajne družbene vezi
prostovoljno podrejanje avtoriteti
umetnost
tradicija

Družba

individualizacija ravnanj
diferenciacija ciljev in sredstev
ljudje so tujci, mobilnost
tekmovanje in eksploatacija
znanost
inovacija

Mehanska in organska solidarnost

Emile Durkheim (1858-1917) Francija
Delo: *The Division of Labour in Society* (1893)

Tekom zgodovinskega razvoja sta se oblikovala dva družbena tipa:

➤ Mehanska solidarnost

- Ljudje podobno razmišljajo in ravnajo
- Solidarnost temelji na podobnosti znotraj skupine in različnosti med skupinami
- močna **kolektivna zavest** (conscience collective), ki ima značaj družbenega dejstva in je za posameznika omejujoča
- nasprotovanje kolektivni zavesti je podvrženo sankcijam

➤ Organska solidarnost

- Ljudje različno razmišljajo in ravnajo
- Solidarnost temelji na delitvi dela in medsebojni odvisnosti
- Kolektivna zavest je šibka
- Pomen človekovih pravic
- Pogodbeni odnosi med partnerji

Osebni in neosebni odnosi

Georg Simmel (1858-1918) Nemčija/Francija

Delo: *Sociologie* (1908)

- V **osebnih odnosih** sta partnerja nezamenljiva. Če se zamenja eden ali oba partnerja, se z njima spremeni tudi odnos sam.
- V **neosebnih odnosih** sta partnerja zamenljiva. Če se zamenja eden ali oba partnerja, se odnos ne spremeni. Neosebni odnosi temeljijo na socialnih vlogah kot pričakovanih ravnanjih drugih.

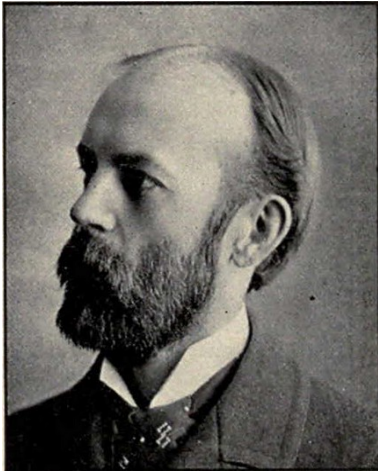

Akcijske orientacije

Max Weber (1864-1920) Nemčija

Delo: *Economy and Society* (prvi del, original 1915?)

- **Racionalna orientacija** kot posledica trenda k vse večji racionalizaciji družbenega življenja (racionalni razmislek o alternativnih ciljev, razpoložljivih sredstvih za doseganje teh ciljev, stroških in družbenih okoliščinah).
- **Vrednotno** in **afektivno** orientirani akciji, **tradicionalna** akcija .

Primarne in sekundarne skupine

Charles Cooley (1864-1929) ZDA
Dela:

➤ Primarne skupine

- Male skupine
- Osebne vezi
- Orientiranost k drugemu
- Večstranske vezi
- Dolgotrajni stiki

➤ Sekundarne skupine

- Velike skupine
- Neosebne vezi
- Orientiranost k ciljem
- Enostranske vezi
- Kratkotrajni stiki

Danes nov pojem „terciarne skupine“

Dihotomije družbene akcije- „Pattern variables of action orientation“

Talcott Parsons (1902-1979) ZDA
Delo: *The Structure of Social Action* (1949)

Elaboracija originalne dihotomije *skupnost in družba*:

- afektivnost – afektivna nevtralnost
- partikularizem – univerzalizem
- pripisanost – pridobljenost
- difuznost – specifičnost
- kolektivizem - individualizem

Družbeni vpliv, konformizem in referenčne skupine

Družbene skupine so:

- prostor **družbenega vpliva** (oblikovanje družbenih stališč in vedenj se odvija na podlagi medosebne komunikacije; socializacija; mnenjski voditelji);
- izvor **normativnega pritiska** nad posameznikom (spoštovanje avtoritete);
- izvor **kolektivne identitete** in lojalnosti (CATNET – kategorije in omrežja določajo meje kolektivnih identitet H.White)
- osnova za **družbeno primerjavo** (pomen referenčnih skupin).

Organizacija in birokracija

- **Organizacija** je velika sekundarna skupina, katere namen je skupno doseganje ciljev.
- **Birokratska organizacija kot model racionalne družbene organizacije:**
  - pravila in postopki
  - hierarhičen nadzor
- **Webrovo razumevanje birokratizacije** (povečevanje učinkovitosti za ceno posameznikove svobode in kreativnosti)
- Birokratske organizacije se razvijajo v vseh sferah družbe (ekonomija, država, civilna družba)
- **Dejanske organizacije:**
  - prepletanje primarnih in sekundarnih skupin
  - oblikovanje organizacijskih koalicij (organizacija kot politični prostor)
  - večja ali manjša birokratizacija glede na naravo dela

Problemi birokratske organizacije

➤ Problemi BO

- birokratska alienacija
- birokratska neučinkovitost
- birokratska inercija
- organizacijska oligarhija

➤ Spremembe BO potrebne zaradi zahtev organizacijskega okolja po hitrem prilagajanju:

- novim trgom in potrošnikom
- večji konkurenci
- tehnološkim inovacijam

➤ Spremembe v smeri organske, postmoderne organizacije:

- večja fleksibilnost in avtonomija pri izvajanju delovnih nalog, prenos pooblastil po hierarhiji navzdol, **opolnomočenje**
- **organizacijska demokracija**
- **razvoj kadrov**
- spodbujanje **neformalne organizacije** z namenom razvoja sodelovanja

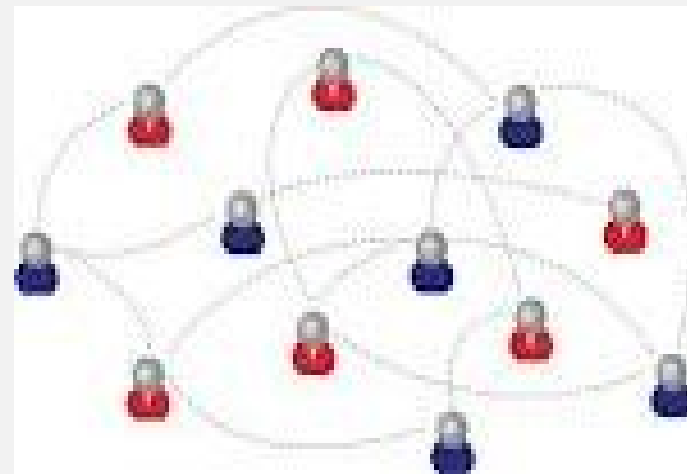
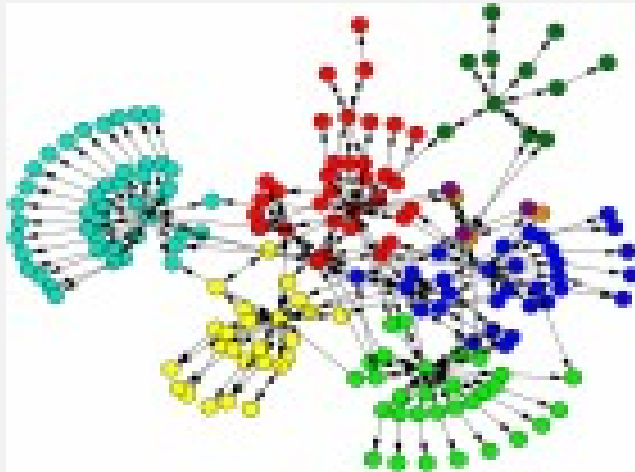

Družbena omrežja

➤ **Družbena omrežje: pojem, s katerim popišemo stike, ki segajo preko meja skupin in organizacij ter jih povezujejo**

- Omrežje sestavljajo akterji in povezave med njimi
- Vezi močne, šibke ali odsotne
- Akterji so povezani na neposreden ali posreden način
- Strukturni lastnosti omrežja: velikost in gostota

„overlapping social circles“ (G. Simmel)

➤ Klasični **dualizem osebnih in neosebnih** družbenih odnosov dopolnjen s konceptom **šibkih vezi**

“strength of weak ties” (M.Granovetter)

➤ **Dejavniki, ki prispevajo k razvoju omrežne družbe**

- tehnološke spremembe (ICT informacijsko-komunikacijske tehnologije)
- ekonomske spremembe (od standardizacije k inovativnosti, povečana konkurenca, globalizacija)
- socialne spremembe (vrednote postmaterializma)

network society“ (M.

Castells)